

**YETAKCHILIK SIFATI VA JAMOADA ADAPTIV XULQNI
BOSHQARISH**

Toshkent amaliy fanlar universiteti Pedagogika fakulteti

Psixologiya kafedrası o'qituvchisi

Akbaraliyeva Asilaxon Tajiddinova

Toshkent amaliy fanlar universiteti Pedagogika fakulteti

Psixologiya yo'nalishi 3-bosqich talabasi

Mahkamova Munida Qahramonovna

Annotasiya:: Maqolada yetakchilik qobiliyatining jamoadagi adaptiv xulq-atvorni shakllantirish va boshqarishdagi ahamiyati ilmiy-psixologik nuqtai nazardan tahlil qilingan. Yetakchining shaxsiy sifatlari, emotsional intellekt darajasi va kommunikativ ko'nikmalari jamoa a'zolarining adaptasiya jarayoniga ta'sir etuvchi asosiy omillar sifatida qaralgan. Shuningdek, jamoada sog'lom psixologik muhitni saqlash va faol munosabatni ta'minlashda yetakchining boshqaruv strategiyalari yoritilgan. Maqolada zamonaviy tashkilotlarda adaptiv xulqni boshqarishning samarali usullari va liderlik modellari haqida fikr yuritilgan.

Kalit so'zlar: Yetakchilik, adaptiv xulq, jamoa psixologiyasi, emotsional intellekt, boshqaruv, motivatsiya.

Аннотация: В статье рассматривается роль лидерских качеств в формировании и управлении адаптивным поведением в коллективе. С психологической точки зрения проанализированы такие факторы, как личностные качества лидера, уровень эмоционального интеллекта и коммуникативные навыки влияющие на адаптацию членов группы.

Также освещены современные подходы к управлению адаптивным поведением и модели лидерства в организациях.

Ключевые слово: лидерство, адаптивное поведение, эмпатия, интуиция, эмоциональный интеллект.

Annotation: The article analyzes the role of leadership qualities in managing adaptive behavior within a team from a psychological perspective. It discusses how a leader's personal traits, emotional intelligence, and communication skills influence the adaptation process of team members. The study emphasizes the importance of maintaining a healthy psychological climate and effective interpersonal relations. Modern approaches to adaptive behavior management and leadership models in organizations are also reviewed.

Keywords: leadership, adaptive behavior, team psychology, emotional intelligence, management, motivation.

Asosiy qism:

Adaptiv xulq –atvor shaxsning yangi sharoitlarga moslashishini, stressli vaziyatlarda samarali qaror qabul qilishi va o‘zini ijtimoiy muhitda qulay his qilishi bilan bog‘liq.

Adaptiv xulq-atvor quyidagi jihatlarida muvaffaqiyat qozonishga yordam beradi.

1. Ta’lim jarayonida: Yangi fanlarni o‘zlashtirish va akademik talablarga moslashish.
2. Ijtimoiy munosabatlarda: Yangi do‘stlar orttirish va jamoada ishlash qobiliyati.
3. Shaxsiy rivojlanishda: Mustaqillik mas’uliyat va o‘zini anglash darajasini oshirish.

Yetakchilik qobiliyati bu insonlarni maqsad sari yo‘naltirish va jamoani birlashtirish, boshqalar oldida o‘zini namoyon etish, ularga ta’sir ko‘rsatish jamoani jipslashtirishdagi ichki va tug‘ma fazilatlar majmui. Bu hayotiy tajriba bilm malaka tarbiyaga ham uzviy bogliq.

Eng asosiy jihati bu mas’uliyatlilik, chunki har bir bajargan ishini mas’uliyatini o‘z zimmasiga olmas ekan undan yetakchi chiqmaydi. O‘ziga bo‘lgan ishonch, fikrini qat’iy va konstruktiv tarzda himoya qilishi, samarali muloqot qila olishi, fikrini aniq tarzda namoyon eta olishi, motivlarida yaratuchanlik ustuvor

bo'lishi, jamoani maqsad sari ilhomlantirishi, shu jamoadagi har bir a'zoning ustun tomonlarini topa bilib, shu jihatlari bilan maqtab unga motivatsiya berishi juda muhimdir.

Jamoadagilar unga ergashishi uchun ular bilan nafaqat verbal muloqot balki emotsional muloqotni xam shakllantirishi ularning ichki holatini his qilishi, empatiya intuitsiya yaxshi rivojlangan bo'lishi zarur.

Xatti-harakatini o'ylab bajarishi mehnatsevarligi, intizomi bilan namuna bo'lishi muhim hisoblanadi.

Jamoadagi adaptiv xulq - bu shaxsning ish muhitidagi o'zgarishlarga moslashish qobiliyati, vaziyat talabiga ko'ra xulq-atvorini boshqarish va jamoa maqsadlariga muvofiq harakat qilish jarayonidir. Psixologiya fanlari bo'yicha tadqiqotlar (Kurt Levin, B.F. Lomov, D. Goulman) shuni ko'rsatadiki, yetakchilik va adaptiv xulq bir-biri bilan uzviy bog'liq. Yetakchi nafaqat tashkiliy jarayonlarni boshqaradi, balki jamoa a'zolarining emotsional holati va motivatsiyasini ham tartibga soladi.

Yetakchining samarali boshqaruv faoliyati quyidagi asosiy omillarga tayanadi:

1. Emotsional intellekt - jamoa a'zolarining hissiyotlarini anglash va ularga mos munosabatda bo'lish qobiliyati;
2. Kommunikativ malaka - ochiq muloqot orqali ishonchli muhit yaratish;
3. Motivasiyani rag'batlantirish - shaxsiy va guruhiiy maqsadlarni uyg'unlashtirish;
4. Insonparvar boshqaruv - ishchilarning shaxsiy qadr-qimmatini hurmat qilish va ularni faol ishtirokchi sifatida qabul qilish.

Adaptiv xulqni boshqarishda yetakchi jamoa a'zolarida faol tinglash, o'zini baholash, konfliktlarni konstruktiv hal etish kabi ko'nikmalarni shakllantiradi. Bu esa ijtimoiy-psixologik barqarorlikni ta'minlaydi.

Psixologik jihatdan yetakchining roli faqat vazifa taqsimlash bilan chegaralanmaydi - u emotsional muhitning barqarorligini saqlovchi va o'zgarishlarga moslashuv jarayonini tezlashtiruvchi shaxs sifatida namoyon bo'ladi.

Shu ma'noda, adaptiv yetakchilik zamonaviy tashkilotlarda samaradorlik va jamoaviy rivojlanishning asosiy kafolati hisoblanadi.

Xulosa:

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, jamoadagi adaptiv xulqning shakillanishida yetakchining shaxsiy va psixologik xususiyatlari hal qiluvchi ahamiyatga ega. Yetakchining emotsional barqarorligi va muloqot madaniyati jamoa azolari o'rtasida ishonch, hamjihatlik va yangiliklarga ochiqlikni shakillantiradi. Shu bois, har bir tashkilotda yetakchilik malakasini rivojlantirish va adaptiv boshqaruv strategiyalarini joriy etish muhim ahamiyat kasb etadi. Bu esa shu tashkilotning rivojiga samarali hissa qo'shadi. Tashkilotning barcha hodimlari shu yetakchiga ergashadi, bu esa birdamlik va hamjihatlikni ham ta'minlab beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Гоулман Д. Эмоциональный интеллект на работе. – Москва: Эксмо, 2021.
2. Левин К. Динамика группового поведения. – Санкт-Петербург: Питер, 2019.
3. Lomov B.F. Psychological principles of team interaction. – Moscow, 2020.
4. Тўхтаева Н. Иш жамоалари психологияси. – Тошкент: Fan va texnologiya, 2018.
5. Robbins S.P. Organizational Behavior. – Pearson Education, 2020.